

світської інтелігенції, що стала рушійною силою в українському державотворенні. Його енергія та завзятість, активна участь у багатьох громадських організаціях і незламний дух стали фундаментом формування нової політичної еліти на Галичині. Цей політичний, державницький, громадський досвід має продовження і на сьогоднішній день.

Список використаних джерел:

1. Андрусак Т., Голобін В. Кость Левицький – політичний діяч ЗУНР. *Міжнародна наукова конференція*. Івано–Франківськ, 1993. С. 25–26.
2. Гелей С.Д., Томашик Л.С. Кость Левицький – визначний діяч української кредитної кооперації в Галичині в кінці XIX – першій половині XX століття. *Вісник Львівської комерційної академії*. Львів, 2009. Вип. 8. 292 с.
3. Кравчук М. Організаційно-правові засади формування війська ЗУНР. *90-річчя утворення Західноукраїнської Народної Республіки: досвід та уроки*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Тернопіль, 2008. С. 21–26.
4. Литвин М., Науменко К. Кость Левицький. Західноукраїнська Народна Республіка. 1918-1923. Уряди. Постаті. Львів, 2009. 350 с.
5. Мудрий В. Левицький Кость. Енциклопедія українознавства. Париж – Нью-Йорк, 1962. С. 1268.
6. Регульський В. Правнича думка у творчій спадщині та діяльності Костя Левицького. *Етнічна історія народів Європи*. 2001. №11. С. 61–64.
7. Тищик Б. Кость Левицький – видатний галицький державно-політичний та громадський діяч. *Вісник Львівського університету*. Серія юридична. 2012. Випуск 56. С. 147–158.
8. Кравчук М.В. Армія в державотворенні Західноукраїнської Народної Республіки: організаційно-правові засади. *Актуальні проблеми правознавства*. Збірник наукових праць ЮФ ТНЕУ. Випуск 3. Тернопіль. 2017. С.25–30.

ЄВГЕН ПЕТРУШЕВИЧ – ВИДАТНИЙ ДЕРЖАВНИЙ ДІЯЧ ЗУНР

МАТ'ЯШ Каріна Георгіївна,
*студентка юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*

Постановка проблеми. На сучасному етапі формування України як незалежної і правової держави помітно посилюється інтерес до вітчизняної історії, не тільки серед науковців, але і серед громадськості. Громадянське суспільство України прагне дізнатись не про ті події, що були подані і деформовані радянською владою і цензурою, а об'єктивні причини, проблеми і факти, з якими зіштовхнулись їх співвітчизники декілька десятиліть тому. Зокрема, М. Кравчук акцентує увагу на важливості наукового пошуку щодо персоналій діячів, котрі відіграли особливу роль у історії держави і права, що істотно збагачує методологічний інструментарій історика держави і права, надає йому нові

можливості для максимального наближення до дійсності наукової реконструкції подій минулого [1, с. 69-80].

Саме тому постать Євгена Петрушевича як діяча, що справив визначний вплив на національно-визвольні змагання 1917–1921 років і загалом на українське державотворення є дуже вагомим.

Дана тема є досить науково опрацьованою вітчизняними вченими, їй присвячена значна кількість монографій, наукових статей та досліджень. У радянський період піддавались широкому аналізу рід Петрушевичів, проблеми політичної діяльності діяча, що був на чолі ЗУНР. Зокрема, важливими є роботи К. Максимчука, З. Книша. Після проголошення незалежності вчені В. Солдатенко, М. Литвин, В. Сергійчук приділили особливу увагу дослідженню взаємовідносин між двома лідерами Є. Петрушевичем та С. Петлюрою. З огляду на вищевказане доцільно всебічно розкрити постать Є. Петрушевича як державника.

Метою даної статті є всебічне дослідження державної діяльності Євгена Петрушевича як діяча ЗУНР та висвітлення й оцінка його основних біографічних відомостей.

Виклад основного матеріалу. Євген Петрушевич народився на Львівщині в селі Буську 3 червня 1897 року в освіченій родині, що мала великий вплив на майбутнього політика. Навчався у рідному Буську, закінчив Академічну гімназію у Львові і студіював на правничому факультеті Львівського університету ім. Цісаря Франца І. В студентські роки був головою товариства «Академічне братство» у Львові. Отримавши ступінь доктора права у 1897 році, пройшов адвокатську практику в канцелярії відомого львівського правника, директора товариства «Дністер» Степана Федака [2, с. 5].

У 1897 р. Є. Петрушевич відкрив власну адвокатську контору у Сокалі, де паралельно займався громадською діяльністю, також очолив філію товариства «Просвіта» та заснував повітову Касу Опікунства. Саме в цей час як правозахисник здобув повагу серед мешканців Галичини, і почав замислюватись над політичною діяльністю.

1899 року вступив до новоствореної Української Національно-Демократичної Партії (УНДП), став членом її виконавчого органу – Національного комітету, де відзначився як прекрасний оратор та організатор, став заступником голови, а пізніше і головою фракції – Української парламентарної репрезентації.

Коли 1910 року Є. Петрушевича обрали послом Галицького сейму від Стрийщини, він переніс свою адвокатську контору до міста Сколе, де невдовзі був обраний посадником міста. Під час Першої Світової війни був членом Головної Української Ради (1914-1915), потім – Загальної Української Ради (1915-1916). Проте проавстрійська політика і лояльність стосовно Австрії не подобалось Є. Петрушевичу, і він зрікся свого членства. 30 травня 1917 р. Є. Петрушевич оголосив у парламенті заяву з вимогою відновлення Галицько-Волинської держави, мотивуючи дотримання владою Австро-Угорщиною принципів самовизначення націй.

18 жовтня в Народному домі у Львові зібралися галицькі та буковинські депутати Державної ради та крайових сеймів, представники єпископату та політичних партій оголосили себе Українською Національною Радою (УНРада). Головою Конституанти обрали Є. Петрушевича. УНРада проголосила про утворення Української держави на українській національній території, до якої мала б увійти «ціла етнографічна українська область в Австро-Угорщині».

У ніч на 1 листопада стрілецькі частини на чолі з Д. Вітовським взяли під контроль найважливіші установи Львова та повітових міст краю, а вже 9 листопада утворили тимчасовий уряд – Державний Секретаріат на чолі з Костем Левицьким. 13 листопада

УНРада проголосила утворення Західноукраїнської Народної Республіки та прийняла її Тимчасовий Основний [6, с. 27-29].

Є. Петрушевич в свою чергу намагався здобути для Галичини фінансові та матеріальні засоби, які би їй мали перейти у спадок від Австро-Угорщини, організувати повернення до краю галицьких вояків з Італійського та Балканського фронтів, встановити зв'язки з урядами країн Антанти та нейтральних держав.

2 січня 1918 року сесія УНРади, яка стала тимчасовим парламентом ЗУНР, обрала Є.Петрушевича президентом своїх виконавчих органів – Президії та Виділу. У цей час відбувалися приготування до проголошення Акту Злуки УНР та ЗУНР, до якого Є. Петрушевич ставився вельми стримано.

22 листопада підрозділи Українських військ залишили Львів. Уряд ЗУНР переїхав до Тернополя. За цих умов підґрунтям військової діяльності Державний Секретаріат і Президент ЗУНР вважали дії командантів і планування операцій. Та для реалізації цієї ідеї вони не зуміли знайти в своєму оточенні відповідних військових діячів. Тому на посади команданта і начальника штабу українських військ були призначені генерал російської армії М. Омелянович-Павленко (старший) і полковник російської армії С. Мишковський. Їм обом випала історична доля формування регулярної Української Галицької Армії (УГА) [6, с. 30].

А 28 січня 1919 р. Трудовий Конгрес в Києві призначив Є.Петрушевича шостим членом Директорії УНР, наддніпрянські урядовці йому не довіряли і намагалися ліквідувати автономний статус Галичини (ЗО УНР) та її збройних сил (УГА).

На початку червня 1919 року Галичина опинилася в катастрофічній ситуації – Румунія окупувала Коломию й усе Покуття, а польське військо зайняло Станиславів і перейшло через Дністер. За таких обставин 9 червня представники УНРади у Заліщиках призначили Є. Петрушевича Уповноваженим Диктатором і передали йому всю виконавчу та законодавчу владу ЗУНР (тоді ще формально Західної області УНР – ЗО УНР) [3, с. 149].

Диктаторові вдалося перебороти хаос поразки, змобілізувати всі наявні сили. Євген Петрушевич призначив командувачем 25-тисячної Галицької армії генерала Олександра Грекова, який разом з групою старшин підготував план наступальної операції у напрямку Чортків-Львів. УГА розпочала свій знаменитий контрнаступ – Чортківську офензиву. Галицька армія дійшла до Золочева, але сили були нерівними і тому почався її відступ. 16-18 липня 1919 р. УГА й уряд Євгена Петрушевича перейшли через Збруч на з'єднання з Армією УНР, яка втрачала територію в боротьбі з більшовицьким військом.

Україна опинилася у тяжкому становищі. Її порятунок голова УНР Симон Петлюра бачив у польсько-українській співпраці. З цією метою він вів таємні переговори з Юзефом Пілсудським, щоби отримати польську військову допомогу. З іншого боку, голова тодішнього більшовицького уряду України Христофор Раковський пропонував Є. Петрушевичу військовий союз у боротьбі з Польщею за умови припинення стосунків з Директорією УНР. Проте Євген Петрушевич прийняв пропозицію Симона Петлюри щодо об'єднання армій УНР і Галицької для спільної боротьби з більшовиками [4, с. 152-154].

У період серпневого 1919 року наступу на Київ, суперечки між Диктатором ЗО УНР та Директорією дещо вщухли. Та коли почалися осінні невдачі (зокрема, епідемія тифу, яка нищила УГА гірше за ворожі війська), галичани почали шукати порятунку в перемир'ї з військами А. Денікіна.

У ніч на 16 листопада 1919 року Євген Петрушевич виїхав із Кам'янця-

Подільського й через Румунію та Чехо-Словаччину добрався до Відня. Тут у серпні 1920 року він сформував еміграційний уряд – Колегію Уповноважених Диктатора ЗУНР (Степан Вітвицький, Кость Левицький, Осип Назарук, Володимир Сінгалеви́ч та ін.). Хоча паралельно Є. Петрушевич уживав і назву попередньої своєї посади – президент УНРади ЗУНР.

У результаті активної дипломатичної діяльності Є. Петрушевича та його уряду, в лютому 1921 р. Ліга Націй прийняла рішення, в якому визнала Польщу тимчасовим окупантом Східної Галичини за умови, що сувереном краю є Антанта, і рекомендувала Раді амбасадорів призначити спеціальне засідання у справі цієї території. Це було величезним успіхом для Є. Петрушевича, і для кращого орієнтування європейських політиків, він зробив проект конституції, в яких всім народам, які населяли край, було надано велику кількість прав і свобод. Своїми діями намагався продемонструвати європейський вибір західноукраїнської влади. За ініціативи екзильного уряду галицькі українці бойкотували вибори до польського сейму та призов у військо [5, с. 244].

Проте 14 березня 1923 року Рада послів країн Антанти ухвалила рішення про належність Галичини до Польщі. Є. Петрушевич після даного рішення розпустив екзильний уряд ЗУНР, а сам переїхав до Берліна, де намагався знайти підтримку для оборони інтересів Галичини, надавав морально-політичну підтримку інтернованим частинам Галицької Армії, шукав для цього протекцію навіть у більшовицькій УСРР. У останні роки свого життя полишив громадсько-політичну діяльність, оскільки зіткнувся з проблемою власного матеріального забезпечення, адже у своєму житті ніколи не дбав про власний достаток. Помер 29 серпня 1940 р. в Берліні на 77-ому році життя.

Висновки. Євген Петрушевич – це політик, який пройшов школу Віденського парламенту, Галицького сейму. Згідно з європейськими стандартами, намагався провести земельну реформу, не поспішав з націоналізацією землі, створив боєздатну армію. Євген Петрушевич ввійшов в історію України як політичний, державний діяч, що використовує усі свої здібності (дипломатичні, лідерські, стратегічні) відстоював інтереси ЗУНР і діяв для блага Української держави на її західних землях.

Список використаних джерел:

1. Кравчук М.В. Методичні засади проведення історико-правового дослідження. *Психологія і суспільство*. 2009. №3. С.69—80.
2. Шевчук С. Пора сказати правду про наші визвольні змагання, добитися волі для Галицької землі, 1918–1939. Торонто, 1965. С.5.
3. Тимченко Р. Євген Петрушевич – лідер Західноукраїнської Народної Республіки (до 150-річчя з дня народження та 95-річчя з дня утворення ЗУНР). *Український історичний журнал*. Київ, 2013. №5 (512) (вер.-жовт.). С.143—156.
4. Тимченко Р. Протириччя С. Петлюри і Є. Петрушевича в умовах реалізації Акту злуки. *Український історичний збірник*. 2014. С. 152—165.
5. Литвин М., Науменко К. Євген Петрушевич. *Західно-Українська Народна Республіка 1918–1923: Уряди. Постаті*. Львів, 2009. С. 244—245.
6. Кравчук М.В. Армії в державотворенні Західноукраїнської Народної Республіки: організаційно-правові засади. *Актуальні проблеми правознавства: збірник наукових праць ЮФ ТНЕУ*. Випуск 3. Тернопіль. 2017. С.25—30.

